

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาคนระดับกลางและมีแนวโน้มการพัฒนาคนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยค่าดัชนีการพัฒนาคนของประเทศไทยในปี 2548 เท่ากับ 0.778 อยู่ในลำดับ 73 จาก 177 ประเทศ ซึ่งสูงกว่าจีนและเวียดนามแต่ต่ำกว่าญี่ปุ่น เกาหลีและสิงคโปร์ สำหรับการพัฒนาคุณภาพคนด้านการศึกษาขยายตัวเชิงปริมาณอย่างรวดเร็ว โดยจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 8.5 ปี ในปี 2548 และมีคนไทยที่คิดเป็นทำเป็นร้อยละ 60 ของประชากร ส่วนการขยายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีมากขึ้น แต่ความสามารถในการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงนำความรู้ไปปรับใช้ของคนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพการศึกษายังไม่เพียงพอในการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge - based Society) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ทั้งนี้การที่ประเทศจะก้าวสู่สังคมฐานความรู้ที่มีคุณภาพได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพและความสำคัญของระบบการศึกษาที่ต้องสามารถตอบสนองและปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเป็นการวางรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศในยุคเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge Based Economy / Society : KBE/KBS) ที่มีองค์ความรู้ใหม่มากมายเกิดขึ้นตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวเอง ถือเป็นภารกิจหลักของผู้สอนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์และบทบาทตนเองจากผู้สอนมาเป็นสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ และนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พจนา ทรัพย์สมาน (2550) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเอง จากการทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้ให้ความรู้ จัดการสอนโดยใช้ตนเองเป็นแหล่งความรู้ สอนเน้นเนื้อหา ยึดตำราและแบบฝึกหัดเป็นหลัก มาเป็นบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์การเรียนรู้ และการประยุกต์ความรู้มาใช้

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจ ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ ทำให้ คิดเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้ เกิดคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การเรียนรู้ด้วยตัวเอง (Self-directed Learning) เป็นการที่ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองจากการคิดและปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นเพื่อวิเคราะห์ความสำคัญ ความจำเป็นของสิ่งที่จะเรียนรู้ วางแผนกำหนดขอบเขตวิธีการการเรียนรู้ ลงมือเรียนรู้ตามแผน นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ การวิเคราะห์อภิปรายสรุปความรู้ ข้อคิดแนวทางการปฏิบัติ จัดทำผลงาน รายงานผลการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ของตนในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดความสนใจ (พจนา ทรัพย์สมาน, 2550) และการที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและภาคภูมิใจในตนเองสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่าทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และการเรียนรู้มิใช่ถูกสอนอยู่ตลอดเวลา ควรให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการซักถาม พุจฉยาคิดหาเหตุผล (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2541) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีมาก่อน โดยพยายามนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจของแต่ละบุคคล (สุมาลี ชัยเจริญ, 2551) นอกจากนั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองยังสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 ที่กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ดังนั้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ด้วยตัวเองจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้สอน ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้เกิดทักษะการปฏิบัติ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองจากการลงมือปฏิบัติจริง และแสวงหาความรู้ได้อย่างรู้เท่าทัน ได้ทุกหนทุกแห่งเพื่อให้สามารถค้นพบความรู้ด้วยตัวเอง และเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ (วิทยากร เขียวกุล, 2553) กล่าวว่า การศึกษาแบบใหม่ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกหนทุกที่ ทุกเวลา อย่างมีคุณภาพและหลากหลาย มีทั้งการศึกษาทางไกล การเรียนระบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และพิณสุดา สิริรังศรี (2552) กล่าวเสริมว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรเป็นการปลูกฝังวิธีคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เป็นระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือและสื่อของการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของการปฏิรูปการศึกษา

ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นการศึกษาแบบใหม่ ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและมีคุณธรรมนำความรู้ และมีปัจจัยเครื่องมือต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ เช่น สื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถ เข้าถึงได้ทุกแห่งและทุกเวลา ซึ่งประเด็นสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การเน้นความสำคัญ ของปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ นับตั้งแต่ ครู ผู้ปกครอง รวมถึงสื่อการเรียนการสอนและ เทคโนโลยี เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ซึ่งในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตัวตนเองนั้น ผู้สอนควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้ทั้งหมด

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่ง กิดานันท์ มลิทอง (2548) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) ได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและนำมาใช้ในวงการศึกษา เพื่อเอื้อประโยชน์และปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน มากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ รูปแบบเทคนิคและวิธีสอนเพื่อให้ ตอบสนองต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการแข่งขันของประเทศทั้งด้านความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี การปรับตัวต่อการกระจายความรู้ การเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เชื่อมถึงกันทั่วโลก โดยอาศัยศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทไปจาก เดิม โดยเปลี่ยนจากศูนย์กลางการเรียนรู้มาเป็นผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตัวเอง (สันติ วิจิทธกุลณัฐ, 2548)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษานั้น สามารถทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอน การนำบริการต่างๆ ในระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) มาพัฒนาเป็นสื่อการสอน ในทุกระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนเป็นการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียน ได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ (Anytime Anywhere) เป็นการสร้างโอกาสและ ความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกัน ได้อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียน จะเปลี่ยนบทบาทจากผู้เรียนที่รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน (Passive Learner) เป็นผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นในการเรียน (Active Learner) โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้คิด ตัดสินใจเลือกเนื้อหา

ในการเรียน การจัดลำดับการเรียนรู้ การควบคุมเส้นทางการเรียนและการนำเสนอผลงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหา และผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ในการเรียนรู้ ซึ่งก่อให้เกิดบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน (Bonk and Graham, 2004)

การเรียนการสอนบนเว็บเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เว็บเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือผู้เรียนกับผู้เรียนเอง แต่ปัจจุบันการเรียนการสอนโดยใช้เว็บเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนยังมีข้อจำกัดมากมาย เช่น ข้อจำกัดทางด้านเวลา (Time) ที่ผู้เรียนแต่ละคนอาจมีเวลาว่างไม่ตรงกันจึงส่งผลให้ไม่สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ ข้อจำกัดทางด้านสถานที่ (Space) ซึ่งใช้เป็นสถานที่เสมือนไม่อาจทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เพราะการที่ผู้เรียนได้เรียนโดยพบปะกันแบบซึ่งหน้า (Face to Face) จะทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความผูกพันและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการขาดปฏิสัมพันธ์แบบซึ่งหน้า อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่กล้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง

จากปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เว็บเป็นสื่อดังกล่าว จำเป็นต้องหาวิธีปรับปรุง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการนำเทคนิควิธีการ แนวปฏิบัติ รวมถึงแนวคิดต่างๆ มาช่วยในการนำเสนอเนื้อหา และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบนเว็บเพื่อให้ผู้เรียนใช้ในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง รวมถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลอื่น ก่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งพริชา วิเชียรปัญญา (2547) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่ทุกองค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการแข่งขันที่รุนแรง ที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ได้แก่ แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของกระบวนการเชิงระบบ ที่เกี่ยวข้องกับการประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างความรู้หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงโดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้

การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง (Creation) การได้มา (Acquisition) ซึ่งความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม และการถ่ายโอน (Transfer) ความรู้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความคิดใหม่ๆ (Garvin, 1994; O'Dell Grayson, 1998) ซึ่งความรู้ที่ได้จัดการนั้น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่สามารถรวบรวม จัดเก็บ และถ่ายทอดอย่างเป็นหลักการได้โดยง่าย อาจอยู่ในรูปแบบสารสนเทศ หนังสือ หรือบทเรียน

ที่ออกแบบเฉพาะเจาะจงกับความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนต้องการ ซึ่งสามารถถ่ายทอด แลกเปลี่ยนกัน โดยการติดต่อสื่อสารผ่านเครื่องมือสื่อสารที่อยู่บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในมิติประสานเวลาและต่างเวลา (Synchronous and Asynchronous mode of Communication) และความรู้ที่เป็นนัย (Tacit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ความชำนาญ หรือทักษะของบุคคลยากที่จะรวบรวมและจัดเก็บไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ความรู้ลักษณะนี้ต้องอาศัยการถ่ายทอด การให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา การสอนงานจากผู้ชำนาญด้านนั้นโดยตรง โดยความรู้ที่มีในบุคคลส่วนใหญ่ เป็นความรู้ที่เป็นนัยแฝงอยู่ในตัวคน จึงต้องอาศัยกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คนได้พบกัน สร้างความไว้วางใจกันและถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน ซึ่งบุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547) อธิบายว่า องค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการจัดการความรู้ คือ คน เทคโนโลยี และ กระบวนการความรู้ (Knowledge Process) โดย “คน” ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือที่สามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วน “กระบวนการความรู้” นั้นเป็นการบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงระบบการทำงานและก่อให้เกิดนวัตกรรม ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ ต้องเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกันอย่างสมดุล

การจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น จำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และผู้รู้ต้องนำไปใช้ให้เหมาะกับบริบทและสถานการณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งจากการวิเคราะห์สังเคราะห์กรอบแนวปฏิบัติในกระบวนการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ สามารถสรุปได้ 5 ขั้นตอน คือ

1. สร้างความรู้ (Knowledge Create) คือ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ รวมทั้งการนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่พบเห็นมาสร้างเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง
2. ตามหาความรู้ (Knowledge Acquisition) คือ การเสาะแสวงหาความรู้ การจัดการการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้
3. แบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ การแลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนความรู้โดยเฉพาะความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge)
4. เก็บสะสมความรู้ (Knowledge Storage) คือ การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ได้โดยสะดวก
5. ใช้ประโยชน์จากความรู้ (Knowledge Utilization) คือ การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ตัดสินปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

จากการศึกษาสภาพและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์และ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีการศึกษา 2551 พบว่า รูปแบบการจัดการ เรียนการสอนที่อาจารย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือ การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ รองลงมา คือ การเรียนรู้ ตามบริบทจริง ส่วนรูปแบบที่จัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้แบบกำกับ ตนเอง และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่นักศึกษาได้เรียนรู้ คือ การเรียนรู้แบบ ร่วมมือ รองลงมา คือ จัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะ และรูปแบบที่จัดการเรียนการสอนน้อย ที่สุด คือ จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ ส่วนแนวทางในการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง นักศึกษามีความต้องการให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเว็ลด์ไวด์เว็บให้มากขึ้น เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง (กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว, 2551) จะเห็นได้ว่านักศึกษาได้ เรียนรู้จากการจัดการศึกษาของอาจารย์ในด้านการจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บหรือผ่านสื่อ การเรียนการสอนออนไลน์น้อยที่สุด ขณะเดียวกันนักศึกษามีความต้องการให้ผู้สอนจัดการเรียน การสอนผ่านเว็บ เพื่อให้สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตัวเองได้ทุกที่ทุกเวลา

เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาเป็นรายวิชาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จัดให้ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ทุกคนได้เรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการศึกษาและให้นักศึกษาคณะครุศาสตร์ทุกคน สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การจัดการเรียน การสอนรายวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาการสอนไม่ครบ ตามหัวข้อเนื่องจากเวลาในการสอนไม่พอ นักศึกษาที่เรียนอ่อนมักเรียนไม่ทันเพื่อน ไม่สามารถ ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด โดยเฉพาะงานกลุ่มที่ต้องแบ่งหน้าที่กันและให้ นำส่งในชั่วโมงถัดไป นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่สามารถ สร้างความรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่สามารถจัดเก็บความรู้ที่ได้รับ ให้เป็นระบบ และไม่สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่ง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ของนักศึกษา ให้ดีขึ้น (กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว, 2551)

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา พบว่า บางปัญหาสามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนการสอนบนเว็บ มาใช้แก้ปัญหาการเรียน การสอนได้ เช่น ปัญหาการสอนไม่ครบตามหัวข้อเนื่องจากเวลาในการสอนไม่พอ ปัญหาที่นักศึกษา ที่เรียนอ่อนเรียนไม่ทันเพื่อน ปัญหาที่นักศึกษาไม่ได้พบหน้ากันในวันหยุดเรียนทำให้การทำงานกลุ่ม ตามที่ครูสั่งไม่ต่อเนื่อง ปัญหาที่นักศึกษาเรียนไม่เข้าใจและไม่สามารถทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วได้ ปัญหาที่นักศึกษาไม่สนใจเพราะเบื่อการเรียนแบบเดิมๆ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้สามารถแก้ไขได้

โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองโดยการจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บ ซึ่งผู้เรียนสามารถทบทวนเนื้อหาบทเรียนด้วยตัวเองได้ทุกที่ ทุกเวลา และยังมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองด้วย แต่บางปัญหา เช่น ผู้เรียนขาดการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนไม่สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่สามารถจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ หรือแม้กระทั่งไม่สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ การจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บอย่างเดียวไม่สามารถช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ได้ทั้งหมด ดังนั้นการนำแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้เข้ามาใช้ร่วมด้วยจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวได้ เพราะกระบวนการจัดการความรู้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง รู้จักการเสาะแสวงหาความรู้ นำความรู้ที่ได้ไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น จัดเก็บความรู้ที่หามาได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ อันจะเป็นการพัฒนาคุณภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

งานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนที่พบบนเว็บโดยทั่วไป และเป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถศึกษาหาความรู้และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการจัดการความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาให้สูงขึ้น

2. คำถามการวิจัย

2.1 รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรีมีองค์ประกอบเป็นอย่างไร

2.2 รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาปริญญาตรีมีคุณภาพเป็นอย่างไร

2.3 นักศึกษาปริญญาตรีที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี

3.2 เพื่อศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี

3.3 เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรีในด้าน

3.3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3.2 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ตามการออกแบบและพัฒนางานวิจัยของ Richey & Klein (2007) ซึ่งแต่ละระยะผู้วิจัยได้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

4.1 ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี

4.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีการศึกษา 2551 ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2551 จำนวน 1,272 คน จำแนกเป็นอาจารย์จำนวน 36 คน และนักศึกษา ตั้งแต่ชั้น ปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 จำนวน 1,236 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่อาจารย์ และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีการศึกษา 2551 จำนวน 293 คน จำแนกเป็น อาจารย์จำนวน 9 คน และนักศึกษา ตั้งแต่ชั้น ปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 จำนวน 284 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970)

4.1.2 ตัวแปรที่ศึกษา

4.1.2.1 สภาพและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์

4.1.2.2 ความเหมาะสมของต้นแบบรูปแบบการเรียนการสอน

4.2 ระยะที่ 2 การศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี

4.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validation) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของต้นแบบรูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อพัฒนารูปแบบ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนบนเว็บ จำนวน 3 คน กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญดังนี้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 3 ปี และมีงานวิจัยหรือผลงานวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงภายนอก (External Validation) ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 30 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรมวิทยาศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 39 คน

4.2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

4.2.2.1 ความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validation)

4.2.2.2 ความเที่ยงตรงภายนอก (External Validation)

4.3 ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี

4.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 115 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 โปรแกรมภาษาอังกฤษ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 44 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

4.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การใช้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี

ตัวแปรตาม คือ ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บฯ ในงานวิจัยครั้งนี้โดยดูผลการใช้ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

4.4 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เนื้อหาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งมีขอบเขตประกอบด้วยเนื้อหา 7 หน่วย คือ

- 4.4.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษา
- 4.4.2 หน่วยที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา
- 4.4.3 หน่วยที่ 3 ทฤษฎีการเรียนรู้
- 4.4.4 หน่วยที่ 4 เทคโนโลยีการศึกษาและสื่อสารการศึกษา
- 4.4.5 หน่วยที่ 5 สื่อการเรียนการสอน/การประเมินสื่อ
- 4.4.6 หน่วยที่ 6 คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา
- 4.4.7 หน่วยที่ 7 เว็บเพื่อการศึกษา

4.5 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้สถานที่ในการดำเนินการวิจัย คือ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แบบแผนการดำเนินการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดพื้นฐาน ที่สามารถนำมาใช้สอนในห้องเรียน ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.2 คุณภาพของรูปแบบ หมายถึง การหาความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validation) และความเที่ยงตรงภายนอก (External Validation) ของรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี โดยความเที่ยงตรงภายในประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งต้องได้คุณภาพระดับดีขึ้นไป และความเที่ยงตรงภายนอก ประเมินโดยผู้เรียนจากการนำไปทดลองใช้ (Try out) และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.2 การเรียนการสอนบนเว็บ หมายถึง การจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์บนอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ มีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถเชื่อมโยงได้หลายมิติ โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ในรูปแบบออนไลน์ ด้วยตัวเองอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนในกิจกรรมการเรียนรู้ ภายใต้สภาพแวดล้อมแบบเว็ลด์ไวด์เว็บที่สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

5.3 ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนบนเว็บ หมายถึง คุณภาพของบทเรียนบนเว็บ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากการเรียนด้วยรูปแบบ การเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ตัวเลข 80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนจากการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนรวมกัน ได้คะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

ตัวเลข 80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเสร็จสิ้นการเรียนด้วยเว็บการเรียนการสอนได้คะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

5.4 การจัดการความรู้ หมายถึง ระบบบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการสร้างความรู้ การเสาะแสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยน ถ่ายโอนความรู้ การจัดเก็บความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บ ประมวลผล สืบค้น และเผยแพร่องค์ความรู้รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน

5.4.1 สร้างความรู้ หมายถึง การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง (Need Analysis) การเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเรียน การวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทางวิธีการเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการเรียนรู้ รวมทั้งการนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ และปรากฏการณ์ที่พบเห็น มาสร้างเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง

5.4.2 ตามหาความรู้ หมายถึง การเสาะแสวงหา การจัดการ และการดำเนินการ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้

5.4.3 แบ่งปันความรู้ หมายถึง การแลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย การถ่ายโอนความรู้ โดยเฉพาะความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge)

5.4.4 เก็บสะสมความรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ได้โดยสะดวก

5.4.5 ใช้ประโยชน์จากความรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

5.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ รายวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวัดจากคะแนน ที่ได้จากการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วัดหลังจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนเว็บรายวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาเสร็จสิ้น โดยต้องได้

คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของนักศึกษาทั้งหมดสอบได้คะแนนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

5.6 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบประเมินผลความรู้รายวิชา เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.7 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการสร้างความรู้ของตนเองจากการคิดและการปฏิบัติจริง เพื่อวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งครอบคลุมการจุดประกายความสนใจเพื่อให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเรียน การวางแผนการเรียนรู้เป็นการกำหนดขอบเขตวิธีการเรียนรู้ ลงมือเรียนรู้ตามแผนเพื่อค้นหาความรู้ นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ วิเคราะห์อภิปรายสรุปความรู้ และจัดทำชิ้นงานและนำเสนอ ซึ่งขณะที่ผู้เรียนอยู่ในสถานการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนความรู้และทักษะต่างๆ จากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้ โดยครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และติดตามประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยวัดจากแบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

5.8 แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง หมายถึง แบบประเมินที่ใช้ประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเองของผู้เรียน มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบนเว็บใน 6 ขั้นตอน ดังนี้

5.8.1 วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง หมายถึง กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้บอกความต้องการและความสนใจพิเศษของตนเองเกี่ยวกับการเรียน

5.8.2 จุดประกายความสนใจ หมายถึง กิจกรรมที่สร้างความรู้สึกรอยากรู้อยากเรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งที่จะเรียน

5.8.3 วางแผนการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทาง วิธีการเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการเรียนรู้

5.8.4 การเรียนรู้ตามแผน หมายถึง ขั้นตอนให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาค้นคว้า ศึกษา รวบรวมข้อมูล ศึกษาปัญหา ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5.8.5 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนได้นำข้อมูลข้อค้นพบจากการเรียนรู้ มาร่วมกันวิเคราะห์อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน เพื่อสรุปความคิดรวบยอด และสรุปขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

5.8.6 จัดทำชิ้นงานและนำเสนอ หมายถึง การที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาจัดทำชิ้นงานในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ พร้อมทั้งนำผลงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ 6 ก.ค. 2555
เลขทะเบียน 216567
เลขเรียกหนังสือ

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นการนำเอาแนวคิดและหลักการของการเรียนการสอนบนเว็บ ตามรูปแบบ ADDIE Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักออกแบบและพัฒนาบทเรียนบนเว็บในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนบนเว็บมากที่สุด ซึ่งพัฒนาจาก Robert Gagne (1977 อ้างถึงใน ฤทธิชัย อ่อนมิ่ง, ม.ป.ป.; วิชุดา รัตนเพียร, 2548 และจิตพิชญ์ สงขลา, 2550) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นตอนการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ สำหรับการออกแบบการเรียนการสอนบนเว็บ

ขั้นตอนการออกแบบ (Design) ขั้นตอนการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนบนเว็บ มี 9 องค์ประกอบ

ขั้นตอนการพัฒนา (Development) เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้จากขั้นการออกแบบ

ขั้นการนำรูปแบบไปใช้ (Implementation) เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้งานจริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 โปรแกรมภาษาอังกฤษ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 44 คน

ขั้นการประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้บนเว็บตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้เครื่องมือการประเมินผลตามขั้นตอนการออกแบบ

นอกจากหลักการของการเรียนการสอนบนเว็บ ตามรูปแบบ ADDIE Model ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ร่วมด้วยเพื่อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 สร้างความรู้ (Knowledge Create) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง (Need Analysis) ว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในแต่ละหน่วยอยู่ในระดับใด หน่วยใดที่นักศึกษาารู้คืออยู่แล้ว หน่วยใดที่ยังไม่รู้ หรือหน่วยใดที่รู้แล้วแต่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งผู้เรียนจะสนใจและเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเรียน จากนั้นวางแผนการเรียนรู้ของตนเองโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทาง วิธีการเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการเรียนรู้ รวมทั้งการนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่พบเห็น มาสร้างเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง

ขั้นที่ 2 ตามหาความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาต้องแสวงหา จัดการ และดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ซึ่งนักศึกษาต้องดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 3 แบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษา นำความรู้ที่ตนเองหาได้มาแลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย และเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ

ขั้นที่ 4 เก็บสะสมความรู้ (Knowledge Storage) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาสรุปลงขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนมาเก็บไว้อย่างเป็นระบบ โดยการสรุปความรู้ที่ได้เป็นองค์ความรู้ของตนเองเพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้เมื่อประสบปัญหาในการเรียน

ขั้นที่ 5 ใช้ประโยชน์จากความรู้ (Knowledge Utilization) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษานำความรู้ที่ได้มาจัดทำชิ้นงานในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ และสามารถประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนได้

การนำกระบวนการจัดการความรู้เข้ามาใช้ร่วมกับหลักการของเรียนการสอนบนเว็บครั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองในเว็บการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนด้วยตนเอง 6 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้บอกความต้องการและความสนใจพิเศษของตนเองเกี่ยวกับการเรียน

ขั้นที่ 2 จุดประกายความสนใจ เป็นกิจกรรมการสร้างความรู้สึกรักอยากรู้ อยากเรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งที่จะเรียน

ขั้นที่ 3 วางแผนการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยรวมกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทาง วิธีการเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้ตามแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาค้นคว้า ศึกษารวบรวมข้อมูล ศึกษาปัญหา ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ คือ การที่ผู้เรียนได้นำข้อมูลข้อค้นพบจากการเรียนรู้มาร่วมกันวิเคราะห์อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน เพื่อสรุปความคิดรวบยอด และสรุปลงขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

ขั้นที่ 6 จัดทำชิ้นงานและนำเสนอ เป็นการที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาจัดทำชิ้นงานในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ พร้อมทั้งนำผลงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรีที่มีประสิทธิภาพ

7.2 เป็นแนวทางในการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บให้มีประสิทธิภาพ

7.3 เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ในรายวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาและรายวิชาอื่น ๆ